

הצבי ודדק

יו"ל ע"י מוסדות קוסון בארה"ק
בנשיאות אדמו"ר שליט"א
בני ברק - גבעת זאב

מכון בני שלשים

בס"ד • פרשת צו-פורים תשפ"ב

גליון מס' 53 • שנה ב'

דברי תורה מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א

פרשת צו

צו את אהרן וכו' זאת תורת העולה היא העולה.
כתב בעל הטורים לומר כל העוסק בתורת העולה כאילו הקריב עולה, וכו' בבעלי התוספות. הנה דרשו חז"ל (מנחות קי.) כל העוסק בתורת חטאת, אשם, כאילו הקריב וכו'. ושם לא דרשו זאת על עולה, וכתב מהרש"א בחידושי אגדה ופירש דלא נקט במילתיה עולה ומנחה משום דפשיטא כיון שבאים בנדבה, ולא אצטרך ליה לפרש דודאי הוה ממש כאילו הקריבו בנדבה, אבל חטאת ואשם שלא באו בנדבה אימא דלא תיחשב להן העסק בתורתן, משו"ה קאמר דאפילו הכי בעסקו בהן נוטל שכר כאילו חטא והקריב חטאת ואשם ע"כ. אבל בספר דברי שאול פירש דדרשו מזכתיב זאת תורת העולה היא העולה, פי' דלימוד תורת עולה, היא היא הקרבת עולה, ומינה יליפין לכולהו ע"כ. והדבר צ"ב למה גילתה זאת התורה תחילה בקרבן עולה דייקא.

ויש לבאר, דהנה ידוע מ"ש הרמב"ן (ויקרא א ט) דענין הקרבנות הוא כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלהיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכפר הקרבן הזה שיהא דמו תחת דמו, נפש תחת נפש, וראשי אברי הקרבן כנגד ראשי איבריו ע"כ. והנה לימוד התורה ביגיעה הוה ג"כ מיעוט חלבו ודמו של אדם כמו"ש חז"ל תורה מתשת כוחו של אדם (סנהדרין כו:) ופי' דמחלשת כוחות החומר ותאוות הגוף, וכן איתא עובדא גבי ריש לקיש דמשקבל עליו עול תורה מיד תשש כוחו (ב"מ פד.), נמצא דלימוד התורה גורם אותה פעולה כמו הקרבת קרבן. ובאמת זה שייך בכל לימוד ולא דוקא העוסק בפרשת הקרבנות, אך הנה תורה לשמה היינו כשלומד לשם ה"ת ואינו עושה תורתו קרדום לחפור בה ולגרום לו הנאה, ואף דמותר ללמוד גם באופן זה אבל תורה לשמה לא מקרי, וכמו"ש התוס' (תענית ז. ד"ה וכל העוסק) דלימוד שלא לשמה היינו שלומד לשם הנאה. ונראה בביאור הענין דלימוד הזה אינו תורה לשמה משום דכיון דכל תכלית לימוד התורה להביא לידי שבידת החומר ומיעוט הנאת הגוף, הנה אם לומד לשם הנאה הרי הוה תרתי דסתרי, ולכן לא מקרי תורה לשמה אלא אם אין לו בה שום הנאה גשמית אלא

עונג רוחני בלבד.

והנה אצל הקרבנות מצינו דקרבן עולה מוקטר כליל לד' ואין לבעלים שום הנאה, ע"כ דרשו כל העוסק בתורת עולה פי' שלומד באופן זה כמו קרבן עולה כליל לד' אזי עולה לו כאילו הקריב קרבן. וז"ש זאת תורת העולה לימוד תורה על דרך עולה, היא העולה, זה נחשב לקרבן עולה, ולעולם הוא הדין בתורת כל הקרבנות.

צו את אהרן ואת בניו לאמור זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה וגו' כל הלילה עד הבוקר וגו' ולבש הכהן מדי בד וגו'. וברש"י אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות. לכאורה צ"ב דהפסוק התחיל בסדר עבודת העולה ותרומת הדשן ואח"כ המשיך בסדר לבישת בגדי הכהן דלא שייך הכא, אלא בפרשת תצוה.

ואמרת דרך צחות (בסעודת בר מצוה) לענין חינוך הבנים, שכן כתיב צו את אהרן ואת בניו לאמור, והיינו דכשרוצה האב לומר ולהדריך את בנו או להוכיחו על מעשהו, הנה באמירה לבד שיאמר לו עשה כך ועשה כך, לא יועילו אמרותיו אם האב בעצמו אינו נוהג כן, אלא לאותה שעה ולאותו הזמן בלבד כי הן ירא מאביו, ולאחר זמן יפרוק עולו מעל צווריו כידוע, וחינוך זה לא יתקיים אלא מיד אבל לא לדורות, משא"כ אם הן רואה את אביו שהוא נאה דורש ונאה מקיים בעצמו מה שהוא דורש מבנו, זה יעשה רושם בנפשו ובמחשבתו יותר מכל הדיבורים ויתקיים לעד ולדורות. וז"ש צו את אהרן ואת בניו לאמור וכו', אין צו אלא לשון זירוז היינו חינוך מיד ולדורות, פי' דהאב הרוצה לחנך את בנו באמרי פיו, לאמור זאת תורת העולה, פי' אם רק יאמר לבנו זאת תורת העולה כך היא דרכה של תורה להיות עולה לה' וכו' וכו', ואינו אלא באמירת פיו בלבד והוא אינו עושה כן, אז היא העולה, העולה הלזו לא תתקיים אלא לפי שעה בהוייתה תהא, אבל לתכלית הענין אף אם ידבר כל הלילה עד הבקר לא יועילו הדיבורים אם הוא עצמו לא יעשה כן. ולעומת זה ואש המזבח תוקד בו לא תכבה, אם הוא רוצה שתוקד בו אש התורה וההתלהבות תמיד מיד ולדורות, אז ולבש הכהן מדו בד הוא בעצמו יוכיח בהנהגתו ובמדעותיו דרך עבודת ד', ומכאן בד' יהיו על בשרו, הוא בעצמו ינהג בצניעות בקדושה וטהרה, ואז יראה בנו זאת וממנו יראה

וכן יעשה לדורות.

זאת תורת העולה הוא העולה וגו'. וברש"י בשם תורת כהנים אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות, אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס. הקשו המפרשים אמאי נקט כאן שהוא לדורות והלא כל התורה ניתנה מיד ולדורות, וגם לא נתברר מה טיבו של חסרון כיס הכא דלכאורה אינו רב כ"כ.

ונראה לומר בדרך אגדה, דהנה אמרו חז"ל (מנחות קי.) עה"פ זאת תורת העולה היא העולה, דכל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכן בכולן. ובספר עיר דוד כתב לפרש הפסוק שאמר דוד המלך ע"ה לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי (תהלים קיט צב), דכאשר היה איש עני לא היה בידו להביא אפילו עשירית האיפה אבל ע"י עצת חז"ל דכל העוסק בתורת עולה וכו' יוכל להקריב תמיד אפילו בשעת עניו, וז"ש לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי, וז"ש מיד ולדורות, כי באופן זה יוכל לקיים אפילו בזמן שאין ביהמ"ק קיים תמיד ולדורות, ועל זה אמר ר"ש ביותר צריך לזרז במקום שיש חסרון כיס פי' זאת היא עצה בזמן שיש חסרון כיס ואין בידו לקנות קרבן ע"כ.

והנה כהנים הזה בזמן שאין לנו ביהמ"ק, הניחא מי שיש בידו לעסוק בתורה יעסוק בתורת הקרבנות, אבל מי שאינו בן תורה מה תקנתו והיאך יקריב קרבנו, אך באמת יש לו ג"כ תקנה ע"י שמחזיק תורה בממונו כמו"ש (משלי ג יח) עץ חיים היא למחזיקים בה, היינו תמכין דאורייתא, או ע"ד יששכר וזבולון, מעלה עליו הכתוב כאילו עוסק הוא עצמו בתורת עולה וכאילו הקריב עולה ומתכפר בזה. אכן זה ייתכן רק למי שיש בידו ממון, אבל אם דל הוא אין לו תקנה זו אלא ללמוד בעצמו. וז"ש זאת תורת העולה וכו', אר"ש ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס, פי' בעת שיש חסרון כיס אין לו תקנה אלא יהא זריז לעסוק בעצמו בתורה.

הוא העולה וגו'. אמר ר"ש ביותר צריך לזרז במקום שיש חסרון כיס. ופירש האוה"ח הק' ענין החסרון כיס כיון שעולת התמיד של שחר קודמת לכל הקרבנות כדילפינן מהכתוב על עולת התמיד וכו', ולפני הקרבתה אסור

להקריב קרבן אחר, ונמצא שיש לכהנים הפסד מרובה ע"כ. וצ"ב מה טעם הדבר. וי"ל עפ"י המבואר בזה"ק בפרשתן (כ"ו ע"א) דע"י עולת הבקר מתייחדין ז"ן ואו"א וכל העולמות עי"ש, ולכן אי אפשר להקריב שום קרבן קודם שנעשה היחוד השלם והבן.

הוא העולה.
אמר ר"ש ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס. איתא בספ"ק פירוש הכתוב הו"א העולה, דלכאורה הול"ל היא העולה בלשון נקבה. אך הענין עפ"י הידוע דבגלותנו נחסר אתון ו'ה מהשם ואל"ף מן כס"א כמבואר ברש"י פ' בשלח עה"פ כי יד על כ"ס י"ה, והם אתון או"ה. וז"ש הו"א העולה דהיינו שיושלם אתון או"ה להיות עולה לשרשן ולמקומן. וז"ש ר' שמעון ביותר צריך וכו' במקום שיש חסרון כ"ס, פ' דחצר אל"ף מ"כ"ס, ו"ה משם המתחיל ביו"ד והיינו כ"ס ע"כ.
ובזה י"ל מ"ש חז"ל (סנהדרין יז.) אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס, פ' עד דאתון כ"ס לא יהיו בפרט לבדנה אלא בכלל שם הו"ה וכס"א ולא יחסרו ממקומן, אז יבוא בן דוד בב"א.

ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס. י"ל בדרך צחות, דהנה כאשר מתבקש אדם לסייע לחבירו בדבר התלוי בממון, אז הדבר בידו אם יש ברצונו כגון ע"י נתינת הלואה או נדבה ודי בזה. אמנם לפעמים צריך אדם לסיוע שאינו תלוי בממון אלא בגוף או בנפש לחזקו ולסעדו בדברים שיש בהם טורח, וזו עבודה קשה ביותר. וז"ש ביותר צריך לזרז במקום שיש חסרון כיס, כלומר במקום שאין הדבר תלוי בכיס וא"ל לפטרו בממון צריך אדם לזרז ביותר שיהיה נכון לטרוח בגופו ולסייע לזולתו.

ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס. איתא בספר תולדות יעקב יוסף פ' משפטים

פ' הזמר לליל ש"ק יום שבת קודש וכו', הכיס ריק ואין בו ישמח ויראה ואם לזה הצור יפרע את חובו. וקשה מהו הכפל הכיס ריק ואין בו, ותו למה ישמח ויראה. ופירש כי יש ב' סוגים באנשים א' המתנהג עפ"י הטבע ואחד למעלה מהטבע, וב' סוגים אלו, האחד שמונהג עפ"י דרך הטבע נקרא בשם יש, והב' בשם אין, וזה שאיתא בזה"ר נשא

דרוש לפורים עין גבוה נ' אמה לבטל כח החמשים

יש לפרש מ"ש לפיכך הקדים שקליהם לשקליו, פ' נתן והקדים בשקליהם כח ותוקף יותר משקליו חמישים פעמים כמבואר. והנהגענין הזה ממש הוא גם בקרבן מנחה, שיעור המנחה עשרון קמח עשירית האיפה שהוא מ"ג ביצים כמבואר בפירש"י פ' בשלח עה"פ והעמר עשירית האיפה היא, ועליה יצק לוג שמן, והלוג ו' ביצים כמבואר בפירש"י הנ"ל, ונתן עליה לבונה, שיעור הלבונה קומץ לכל מנחה כמבואר בגמ' (מנחות קו:) שנאמר והרים ממנו בקומצו מסלת המנחה וגו' ואת כל הלבונה מקיש לבונה להרמת המנחה מה הרמה דמנחה קומץ אף לבונה קומץ, והקומץ ב' זיתים כמבואר בגמ' (מנחות כו:) אין קומץ פחות מכשי זיתים וכן פסק ברמב"ם הל' מעשה הקרבנות (פ"ג הי"ד). ומעתה צא וחשוב שיעור הסולת עשרון מ"ג ביצים הם פ"ו כזיתים כי שיעור כזית חצי ביצה, שיעור לוג שמן ו' ביצים הם י"ב כזיתים הרי צ"ח, והלבונה קומץ ב' כזיתים סך הכל מאה כזיתים, והנה הכהן קומץ מן המנחה בקמצו קומץ הוא ב' כזיתים, הרי שהקמיצה המוקטרת לפני ה' על המזבח היא שיעור אחד מחמישים משיעור המנחה כולה, נמצא לפי"ז שהקומץ יש בו כח פי חמישים ועולה לריח ניחוח כנגד המנחה כולה, וזה ממש כדרך חשבון מחצית השקל כופר נפש תרומה לד' כמבואר לעיל, וז"ש להו אתא מלי קומצי קמחא דידכו ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דיד, פ' כשם שהקומץ יש בכוחו פי חמישים, כן מחצית השקל הוא פי חמישים ונחשב כעשרים וחמשה שקלים, לפי חשבון הזה רצה הרשע לתת כנגד כל ישראל כל פדיונם ולא עלתה בידו.
ובזה יש להבין כל הנ"ל, דהנה שנאת המן הרשע האגוי לישראל הוא משרש מלחמת עמלק, וכתב מלחמה לד' בעמלק מדר דר (שמות יז טז), וכתב בס' בני יששכר מאמרי אדר (מאמר ב' אות י') בפסוק וקוץ ודרדר תצמיח לך (בראשית ג יח), דהנה תיבת 'אחד' בתורה בפסוק היחוד הוא ד' רבתי, וכן בפסוק כי לא תשתחוה לאל אחר (שמות יד יד) הרי"ש רבתי, כעין אותיות גדולות שכותבין לתינוק שאין לו ידיעה שלימה בכדי שיהיה יכול להבחין החילוק שבין ד' לר' וזהו שנאמר לאדם הראשון כאשר נתפתה לעץ הדעת טוב ורע, וקוץ ודרדר"ר תצמיח לך, היינו החילוק שבין ד' לר', הוא קוץ"ן, הן בתמונה הן במספר, בתמונה הנה נוסף תמונת הד' על הר' הקוץ שלאחריו, ובמספר הנה נוסף מספר ר' על הד' מנין קוץ"ן, הנה אמר לו הש"י כיון שנטית אחר עץ הדעת טוב ורע כבר נתערבב הדעת ויכול לטעות ח"ו בין אחד וכו' היינו בין ד' לר', וזהו וקוץ ודרדר וכו', כבר תוכל לטעות ח"ו בין ד' לר' ובין ר' לד', אשר ישתנו זה מזה בקוץ"ן בתמונה ובמספר עכ"ל.
נמצא לפי"ז שקל' הנחש שהחטיא את אדה"ר היתה בענין הקוץ"ן שבין ד' לר', והנה מספר ד' הוא אחד מחמישים ממנין אות ר', והוא המלחמה לד' בעמלק מדר דר, היינו חמישים שערי קדושה וכנגדם חמישים שערי קלי', אמנם כח הקדושה גדול פי חמישים ויש בכח הד' דאחד לגבור על הר' דאל אחר, ולכן נתלה המן העמלקי על עץ קוץ דייקא כמו"ש בילקוט אסתר (ימז תרנ"ט) יתלה קוצץ בן קוצץ על הקוץ יבא מין אצל מינו וכו' מיד קיבל הקב"ה ותלאוהו עליו, ובזה יש להבין ג"כ טעם שתלאוהו על עץ גבוה חמישים אמה דייקא, להראות שנתבטל כחו כח החמישים כנ"ל.

(ק"ט ע"א) עה"פ היש ד' בקרבנו אם אין, פ' ששאלו אם ד' בקרבם בבחי' יש או בבחי' אין שהיא מדרגה גבוהה שלא עפ"י הטבע. וז"ש הכיס ריק ואין בו, פ' אעפ"י שהכיס ריק אבל אם הוא אדם בבחי' אין אזי ישמח ויראה ואם לזה הצור יפרע את חובו וכו' עי"ש.

ולפי"ז יש לפרש, ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס, פ' מי שהוא מסוג בחי' יש, ואעפ"כ הוא נמנע מתת קרבנו ונדבתו וידו קפוצה בגלל חסרון כיס, הוא צריך זרוז ביותר.

ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס. י"ל הכונה

מצוה שאינה כרוכה בהוצאת ממון צריכה זרוז ביותר, כיון שאינו עולה ממון מזניחים ומתרשלים בה כמצות אנשים מלומדה. אבל דבר שעולה לו לאדם בממון נזהר בו מעצמו.

צו את אהרן.

פירש"י אין צו אלא לשון זירוז אמר ר' שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס. הנה מצוה צריך שתעלה בדמים ולא במגנא כמבואר בזה"ק (ה"ב קכ"ח ע"א) עה"פ ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר יבנו לבו תקחו את תרומתי, ויקחו לי, האי מאן דבעי לאשתדלא במצוה ולאשתדלא ביה בקוב"ה, אצטרך דלא ישתדל ביה בריקנייא ובמגנא, אלא אצטרך ליה לבר נש לאשתדלא ביה כדקא יאות כפום חיליה וכו' כמה דאת אמר איש כמתנת ידו וגו'. ועי' מ"ש אוה"ח הק' פ' שמות (כה) שהטעם שזכרו האבני מילואים בסוף אעפ"י שהיו במעלה מהזהב וכו', כיון שהגיעו שלא ע"י חסרון כיס וטורח כמבואר בגמ' (יומא עה.) שהענינים היו מביאים אותם ע"כ. נמצא לפי זה שמה שהובא אל הקודש בלא מחיר אין לו

חשיבות כל כך. והנה הכהנים עובדים מול פני הקודש בלא מחיר דמים אלא במתנותיהם ע"כ צריכים לזרז ביותר לכוין לשם שמים כדי שתהיה עבודתם לרצון, וז"ש אל הכהנים צו את אהרן צו לשון זירוז ביותר צריך לזרז, כיון שלא עלתה להם בדמים מן הכיס, וזהו חסרון כיס.

מגילת אסתר [מתוך ספר "תפוחי חיים" למגילת אסתר]

לכל באי עולם והיו סוברין שהשי"ת מסר עולמו לטבעיים המה הכוכבים ומזלות, אך בחודש אדר שהיה הנס טבעי בלא שידוד המערכה ואעפ"כ נתודע לכל באי עולם כי יד ד' עשתה זאת ולא נסתפק שום אדם לומר שהיה הענין הזה במקרה בזולת השגחת הבורא ב"ה אז יתודע לכל שגם הנהגת הטבע הוא הכל מהשגחה נפלאה מאת המשגיח ב"ה ב"ש עיי"ש. וז"ש אם כל המועדים שהם זכר לנסי יציאת מצרים בטלים אבל ימי הפורים לא נבטלים כי יתודע לכל שגם הטבע הוא בהשגחת הבורא אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד (ברכות לד:)

לא יעברו מתוך היהודים. פי' מתנות לאביונים כי ישראל נתבעים ונותנים והם בני רחמים, ובזה י"ל מ"ש בפייט ואם כל המועדים יהיו בטלים ימי הפורים לא נבטלים, רצ"ל כמ"ש בספח"ק במ"ש חז"ל (פסחים קיז) בפסוק (בראשית יב) ואעשך לגוי גדול וכו' זהו שאומרים אלקי אברהם וכו' יכול יהיו חותמין בכולן ת"ל והיה ברכה בך חותמין ואין חותמין בכולן, פי' במדת אברהם אע"ה שהוא חסד תהיה החתימה, ורצ"ל שאף אם יבטלו ח"ו עמוד התורה ועבודה אבל עמוד החסד ישרא אצל בני ישראל עד סוף כל הדורות ובזה יגאלו כמ"ש (ישעי' א כז) ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה.

ונטבחו ע"י הצוררים ימ"ש, שהקדימו לפני שמסרו נפשם על קדש"ש וערכו הספד ולימוד משניות ופרקי תהלים לטובת נשמותיהם הי"ד לעינינו בב"א.

ובזה הנערה באה אל המלך. נתנו סימן א"ת ב"ש למועדים, ויש מוסיפים פ"ג רמז לפורים, דהיינו ביום שחל פורים יחול ל"ג בעומר. נראה השייכות בין פורים לל"ג בעומר עיי' בס' יערות דבש (ח"ב דרוש י"א) וז"ל ידוע כי במיתת צדיקים מלאכי השרת רוצים שימות צדיק, ויום ל"ג בעומר הוא הילולא דרשב"י כי מת אז, והיה למעלה הילולא ובזה הנערה באה אל המלך עכ"ד. ויתכן שזה היה בסוד הגזירה להשמיד להרג ולאבד וכו'. (השתא תשפ"א נאספו בחד קטירא מ"ה נפשות בליל ל"ג בעומר על ציון הרשב"י במירון תנצב"ה).

בפיוט של פורים שושנת יעקב צהלה ושמחה בראותם יחד תכלת מרדכי, מה ענין השמחה בתכלת, גם למה נרמז כאן יעקב. וי"ל הנה כתב במגלה עמוקות לפורים (דרוש א' אות ג) שהמן מצד הנחש והוא קין שבא משורש נחש, וכן איתא במדרש תלפיות ערך גלגול אות ה', המן גלגול סיסרא משורש קין, וכ"כ החת"ס (דרושים ואגדות רמ"ח) המן ועמלק מקין מקינא דמסאבותא ע"כ. והנה מרדכי הצדיק יצא בלבוש תכלת שהוא צמר נקי בחי' הבל מצד הקדושה, ונצח את המן משורש קין סטרא דמסאבותא וע"כ שושנת יעקב צהלה ושמחה.

והנה כתב מהר"ח פאלאג'י ז"ל בספר זכירה לחיים מגילת אסתר ד"ה ויהי באומרים וכו', שיעקב אבינו עבר עבירה בזה שהשתחוה לעשיו, ושב בגלגול מרדכי לתקן עבירה זו, והמן היה גלגול עשיו, ומזליה דמרדכי ראה זאת ועל כן השתדל בכל נפשו ומאודו לא להשתחוות להמן, ולהראות הסימן כי המן הוא עשיו כתיב ויבז בעיניו כמו ויבז עשיו ע"ש. נמצא שבאו יעקב ועשיו בגלגול מרדכי והמן, וידוע מה שדרשו דורשי רשומות עה"פ שאמר יעקב ה' צילני נ"א מיד אחי מיד עשיו ראשי תיבות המ"ן, ועל כן כשנצח מרדכי את המן בכח התכלת בשעה זו שושנת יעקב דייקא צהלה ושמחה בראותם יחד תכלת מרדכי.

(פסוק א) וכונתו שעי' כסיפתם לבית המקדש ישתו בכלים אעפ"י שיהיה בהן יין נסך או סתם יינם וכן יש כאלו בזמננו שמרוב כסיפתם עולים למקום המקדש אעפ"י שאסור, אבל החרדים לדבר ה' לא שמו לב לזה אדרבה היו בוכים כמ"ש בתרגום (פסוק א) מטול דחזי תמן מואני בית מקדשא הוין בכין ומספדן.

והשתיה ברת אין אנס. אמרו חז"ל (מגילה יב) מאי כדת כדת של תורה אכילה מרובה משתיה. י"ל אם שותין כדת ולא יותר מן המדה אז לא יקרה אונס כמ"ש (יומא עו) כתיב תירש וקרינו תירוש זכה לשתות לפי מדה נעשה ראש לא זכה נעשה רש, וזהו ענין נכנס יין יצא סוד (עירובין סה) פי' אם הגיע לישוב הדעת או להיפך, וי"ל שעל כן נקרא הנזיר חטא על הנפש שהזיר עצמו מן היין (תענית יא) כי היין מביא לידי ישוב הדעת והוא מנע עצמו מכך.

לא יעברו מתוך היהודים. בפייט לשבת זכור ואם כל המועדים יהיו בטלים ימי הפורים לא נבטלים י"ל עמ"ש בספר בני יששכר (אדר א' ח) שבחודש ניסן נתגלו נסים וגלים לבאי עולם שהשי"ת משדד מערכת כוכבי השמים וכסיליהן אבל הנהגת הטבע איך השי"ת מנהיגו בחפצו ורצונו בהשגחתו הנפלאה על כל פרט ופרט לא נתאמת עדיין

לכלום להנהיג רק את בני חבורתו. וז"ש אין צו אלא לשון רזוז מיד ולדורות, פי' שהכנה הוא המנהיג יפשוט יד וצוואת לרחוקים ולדורות פי' אפילו לאלו שאינם דורותיו שלו אלא דורות שונים ומשונים ואינם עמו בשיטה ודרך עבודה, עכ"ז יקרבם לדורותיהם ולפלגותיהם, כי זה כחו של מנהיג הדור, ואחר שיפשוט ידו ויקרבם אליו יוכל להשפיע עליהם ביותר.

ובזה יש להבין כונת דברי חז"ל (מגילה ז:) חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. היינו שיתעלה למדרגה של צדיק אשר בכחו להשפיע על טובים ורעים קרובים ורחוקים מעוצם ריח ביסומו וקדושתו הנוסף למרחוק, ואינו מבחין בין בחינת ארור המן לבחי' ברוך מרדכי.

ושמעתי בשם הה"ק מגור בעל הלב שמחה לפרש הענין מ"ש חז"ל עד דלא ידע, ע"ד מ"ש הקדמונים (בחינת עולם) תכלית הידיעה שלא נדע, ובפורים מסוגל להגיע לתכלית זו ע"י שמקיים ממש עד דלא ידע ע"כ. ולדרכנו י"ל כנ"ל כיון שקבלת וקיום התורה תלוי באחדות ואהבת ישראל, וזה יוכל להתקיים רק ע"י שאינו מבחין בין דורותיו ל"דורות", וזהו תכלית הידיעה שלא נדע היינו שלא להבחין ביניהם, ע"כ נצטוונו להגיע בפורים למדרגה זו שאז הוא זמן קבלת התורה מאהבה וברצון.

ובכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך ורתו מניע אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד וגו'. צ"ב תינח צום ובכי מובן שגזרו תענית ובכו על רוע הגזירה, אבל מה זאת מספד על מי הספידו, וי"ל עפ"י מה דאיתא במדרש (אסתר פ"ח ב) עה"פ ובכל מדינה ומדינה וכו' אבל גדול ליהודים וגו', וכי יש אבל גדול ויש אבל קטן, אבל דעלמא כשמת לו בן אומרין לו הנחמין יחיה בנך האחר הנשאר לך, ואם לא היה לו אחר אומרים לו האריך ימים (אתה בעצמך, מת"כ), אבל כאן הכל לקוחין למיתה להשמיד להרוג ולאבד ע"כ. ולפ"ז מובן שכן כאן היו הכל לקוחין למיתה וח"ו לא היה נותר מבני ישראל שריד ופליט ומי יספידם, ע"כ הקדימו היהודים וערכו הספד על עצמם, וכמו ששמענו מאבותינו על קהילות הקודש שנהרגו

הקורא את המגילה למפרע לא יצא (מגילה ז). רמז למ"ש (שבת נה) מעולם לא יצתה מדה טובה מפי הקב"ה וחזר בה לרעה וכו' אבל מרעה לטובה חוזר, לכן לא יקרא הרעה אחר הטובה.

שם ה' לא נזכר במגילה. י"ל ללמדנו שאם תספר את כל המגילה אף בלי להזכיר שם ה' בכ"ז יבין אפילו בער וכסיל שהכל היה מן השמים ויד ה' עשתה זאת, וז"ש חז"ל (מגילה ז) מחייב איניש לבסומי וכו' עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי רצ"ל שלא אחד מהם היה הגורם העיקרי אלא הכל מן השמים ולכן קורץ אותה מתחילתה ולא מאיש יהודי ולא מגדל המלך וכו' כפלוגתת חז"ל (מגילה ט) וז"ש (אסתר י ג) וכל מעשה תקפו וגבורתו וכו' הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס פי' אבל כאן כתובים רק מעשי הקב"ה.

חור כרפס ותבלת. למה הזכיר זאת כאן ולא במשתה הגדול שעשה שמונים ומאת יום. י"ל שבמשתה זה שעשה ליהודים דוקא אז לבש בגדי כהונה שמרומזים בחור כרפס ותכלת כמ"ש חז"ל (מגילה יב) שלבש בגדי כהונה וכונתו היתה לפתותם להחליף אמונתם כשיראו שהוא שולט בהם, וכן הוציא כלי זהב של בית המקדש כמ"ש בתרגום

ביום המשח אתו עשירית האפה סלת מנחה תמיד מחציתה בבקר ומחציתה בערב. י"ל טעם על התחלק המנחה למחצית. הנה כל כהן חובתו להביא מנחת חינוך ביום שנתחנך לעבודה, יתירה עליו הוא כהן גדול שמביא מנחה חדשה כל יום, וטעמא בעי. וי"ל דכהן גדול מקודש ביותר ובכל יום ויום מתקדש ומתעלה לדרגא מעולה יותר, ע"כ הוי כל יום כאילו נתחנך מחדש, ולא זו בלבד אלא שנתחלקה המנחה לשתיים כי אינו דומה עבודת היום לעבודת הלילה ובכל פעם עולה ומתעלה, א"כ צריך להביא מנחת חינוך למעלתו החדשה שנתוספה לו.

לפורים

צו את אהרן, וברש"י אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות אמר ר"ש ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס. יש לבאר עפ"י מ"ש לעיל בפ' נח, דכתיב צדיק תמים היה בדורותיו, פרש"י יש מרבותינו דורשין אותו לשבח ויש דורשין לגנאי אילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום. ותמוה, אך הענין הוא כי מנהיג הדור צריך שיהיה סביל לקבל את כל אחד ואחד בסבר פנים יפות ואפילו אם אינו נושא חן בעיניו, וכאשר יש בעדתו כתות שונות ודעות שונות, מוטל עליו לקבל את כולם באהבה ואף את אלו ששיטתם שונה מדעתו בדרך קיום התורה ומצותיה, וכמו"ש בפרשת פנחס יפקוד ד' אלקי הרוחות איש על העדה, ופרש"י שיוכל להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, ובלא זה אינו ראוי להיות מנהיג כלל.

ובחינה זו מצינו אצל אברהם אבינו שהיה מכניס לביתו ומקרב כל אדם יהיה מי שיהיה, ועיי' דיבורים ומעשים טובים המשיך אותם תחת כנפי השכינה, משא"כ נח לא היה מקרב אלא למאמינים כמוהו ומי שלא היה מבני חבורתו לא מצא מקום קירוב אצלו. וז"ש צדיק היה בדורותיו, פי' רק עם בני גילו ודורו שלו המתנהגים כמוהו היה מתהלך, ולשאר בני הדור לא שת לבו כלל ולא קרבם, ולכן דרשוהו לגנאי, כי אילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום, כי לעומת דרך ההנהגה של א"א עם בני דורו אין זה נחשב

על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור (אסתר ט ז). והנה לכאורה הפור הוא הצרה לשונאי ישראל ולמה יכנו שם המועד בזמן הישועה על שם הזה, ואבאר לך בהקדים מה שאמרו רז"ל (מגילה ז ע"ב) חייב אדם לבסומי בפוריא וכו', הנה מצוה להשתכר בשכרות בימי פורים, ובאמת השכרות הוא מדה מגונה ולמה תהיה במצוה בימי הפורים, ונ"ל על פי דברי חז"ל בגמרא אמר רב ששת אמר ר' אלעזר בן עזריה יכולני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שחרב בית המקדש דכתיב (ישעיה נא כא) ושכורת ולא מיין, מיתבי מקחו (של שכור) מקח וכו' אלא שפטור מן התפלה, ומשני, מאי יכולני לפטור מדין תפלה (עירובין דף ס"ה ע"א), והנה רב ששת סתמא קאמר, משמע מן כל הדין וגם הש"ס לא קאמר אלא, והביא הרב הגדול מו' חיד"א זלה"ה (דבש לפי מערכת ש' מ"ג) בשם הגאון מהר"נ הכהן בשם הגאון זקינו, דאמרו שם בגמרא (דף מ"א ע"ב) דגלויות ועניות מעבירין את האדם על דעת קונו, ואמרין בגמרא מאי נפקא מינה למיבעי רחמי, אם כן פטורין העניים מן העונש בדין, דהרי בטבע דקדוקי עניות מעביר על דעת קונו, רק שחייבין על דלא בעו רחמי היינו שלא התפללו על זה, וכיון שאנחנו נקראים שכורים שאין בית המקדש קיים אם כן שכור פטור מן התפלה, אם כן שוב אין כאן שום דין ומשפט, ואתיא שפיר דברי רב ששת יכולני לפטור את כל העולם כולו מן הדין, עכ"ד, ולפי זה יצדק מאד שטחיות הכתוב שמעי נא זאת עניה (כיון שאת עניה הנה זה מעביר על דעת קונו ואין על כי קרב זמן בית שני ונתפטרו מדין זה מחמת שנדונו כשכורים, ולפי זה אתי שפיר מה שדרשו בגמרא (מגילה יא.) ותוציאנו לריוה בימי המן, ריוה הוא שכרות כמו שאמרו שבקיה לריוה וכו', והיא שעמדה לאבותינו בימים ההם שנידונו כשכורים ופטורים מן הכל, (והוא לנו לתיווך שבימים הללו בגלות החל הזה עניות פטור הכל, ולא נשאר רק דין תפלה ונקראים אנחנו שכורים ופטורים גם מזה) הלא תראה, המגיד מראשית אחרית, שעל ידי זה היתה מיתת ושות', ועל ידי זה באת אסתר לבית המלך, הנה שם רמז ביום השביעי כטוב לב המלך ביין (אסתר א'), היתה הכנת הישועה ע"י שכרות, והיא היתה למזכרת בעת הדין להצלת ישראל בעת אשר נתבקר פנקס יצא הדין שפטורין מן הכל מטעם הגלות שהם עניים כשאין בית המקדש, רק שמחוייבים להתפלל על הדבר, והנה גם מן התפלה פטורים כי עת שכרות הוא לנו ופטורים מן הכל, וזהו שדרשו ותוציאנו לריוה בימי המן.

ובזה תבין עפ"י פשוט, דהנה בשעת הזמן נאמר במדכי ויזעק זעקה גדולה (שם ד א) ולא נאמר שהתפלל, ואפילו הצעקה לא נאמר שצעק אל הש"י, (והנה גם חז"ל התעוררו בחכמתם וברוה קדשם מה אמר, אבל רשות ניתן לדרוש עפ"י פשוט), ועל פי דברינו הנ"ל, בחכמה עשה שלא אמר אז נוסח תפלה, בכדי להזכיר לפני הש"י שאין כח בדינו אפילו להתפלל, שאנחנו שכורים מן הגלות ואם כן פטורים מן הכל כנ"ל, (והנה בספר יוסף בן גוריון (פרק ד) מבואר נוסח תפלת מרדכי ואסתר, הנה בודאי התפללו אבל זה היה אחר כך, אבל ראשית הענין עשה מרדכי בחכמה להזכיר לפני הש"י כנ"ל, וזהו המבואר במגילה סתם ויזעק זעקה ולא נאמר מה אמר, הבן), והנה תראה גם בשעת הגזירה נאמר והמלך והמן ישבו לשנות (אסתר ג טו), גם אסתר עשתה משתה היין, הכל להזכיר הדבר הזה בגבהי מרומים, ונפטרו ישראל מכל וכל מחמת דין השכרות, והנה רבותינו לרמז הזה בעת הישועה תקנו במועד הזה שכרות, לזכרון דין השכרות עמדה לאבותינו בזמן ההוא להיותם פטורים מן הדין, וגם בגלות החל הזה נצא בדימוס מטעם הזה. ובזה תמצא טוב טעם בפסוק ועת צרה היא ליעקב וממנה יוושע (ירמיה ל ז), רצ"ל מן העת צרה בעצמה תבא הישועה, שזכר לפני המקום הגלות (שמעביר על דעת קונו) ועת שכרות (קטנות הדעת ופטורים גם מתפלה), ואם כן פטורים מן הכל, ואם כן קרבה ישועתנו, ומה מתוק לחיך לפי זה מה שאמרו דורשי רשומות וממנה"ה יוושע ומהמ"ן יוושע, רצ"ל מן מעשה המן בעצמו באת הישועה, כי באותו הפרק המלך והמן ישבו לשנות, וזכר לפני המקום כביכול כי עת שכרות הוא לנו, ועל ידי זה היתה הישועה, (ותבין על ידי זה אומרו והמלך סתם, כביכול ממנו י"ת היתה הסיבה בכדי שתבא אתערותא לעילא, הבן).

ועל ידי הקדמה זו נבא להתבונן, על כן קראו לימים האלה פורים, על שם הפור, והשם הזה הוא לתימה כמו"ש לעיל, אבל להיות שבאותו הדור בעוה"ר נתחייבו שונאיהם של ישראל ויצאו בדימוס מטעם שכרות (רצ"ל שהם בגלות מבלי דעת ועל כן פטורים), והנה המן מזרע עמלק הוא הדעת שבקליפה קם עליהם (כמו"ש לעיל כמה פעמים), מה עשה הפועל ישועות, העלה בלבו של המן שיעשה הדבר על ידי גורל, והנה גורל אינו בשכל וטעם ודעת, ובזה נזכר למליצה לפני בית דין של מעלה טעם לזכות את ישראל שהם בגלות כשכורים בלא טעם ודעת.

וז"ש שם בחדש הראשון וכו' הפיל פור כו' לפני המן ולא נאמר מי היה המפיל הפור, על כרחך הוא ההוא דסתיים (כמו"ש בהקדמת זוהר) רצ"ל הש"י העלה בלבו לעשות זה על ידי פור, כדי שיהיה למזכרת לבני ישראל להצילם מן הדין מפני שהם בלי דעת, כענין הגורל שהוא מעשה מבלי דעת ושכל וטעם, וזהו שנאמר בכאן על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור וכו' (והנה יקשה לך למה קראו את המועד על שם הצרה, הנה אמר בטעם) כי המן וכו' חשב על היהודים וכו' (במחשבה ודעת, ואעפ"כ) והפיל פור הוא הגורל וכו' (שאין הפועל הזה בטעם ודעת), ובבואה לפני המלך (מלכו של עולם) המעשה הזה למזכרת מעשה שאינו בדעת, הנה נזכר זכות לישראל כי מה שעונו ופשעו כי יש להם קטנות הדעת בגלות, (תתבונן לפי"ז מה שנאמר) אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה אשר חשב על היהודים על ראשו ותלו אותו וכו', דהנה הוא עשה בדעת ומחשבה חשב על היהודים, רק הש"י סיבב סבה שגמר מעשהו בגורל שהוא מבלי דעת, בכדי שיהיה למזכרת לבני ישראל, אבל על כל פנים הוא י שקול למטרפסיה (פי' יקבל עשנו) כי הוא עשה בדעת, והדעת הוא בראש, על כן, אמר, המלך מלכו של עולם אמר, עם הספר, רצ"ל הספר הוא הפור, הוא גורם, אשר מחשבתו ישוב על ראשו, כי הפור הוא לטובה לישראל, אבל הוא הרשע בדעת עשה על כן תלו אותו בראשו, על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור כי הפור היה יסוד הנס, הבן.

סיפורים לימי הפורים במחיצת רבינו האור מלא זיע"א

סיפר הרה"ג ר' דוד בנציון קליין זצ"ל מהעלמעץ אב"ד יסודות: בפורים שנת תרצ"ט היה זה בשנה הראשונה שכבש שלשון הרשע ההונגרי את האיזור מיד טשעכיא ואז לא היתה ישיבה בקאסאן, בעת השולחן דיבר רבינו בבכיה ואמר די פריערדיגע זענין דאך גיווענען צדיקים אקעגן די רשעים (הקדומים הלא היו צדיקים לעומת אלו הרשעים) והמשיר, רבש"ע רואה אתה את הצרות שנחתו עלינו מצב היהדות לדאבוננו ירד לשפל המדרגה, יש יהודים שנקרעו ממך בשל הגזירות, הכי רצונך שנגטוש אותך ח"ו, הנהנו כאן מודיעים ונותנים לך הבטחתנו, לעולם לא נתנתק ממך, וכל העם געה בבכיה.

בפורים זה נסענו אני וחברי הב' צבי יעקב לעפקאוויטש מהעלמעץ לקאסאן, פורים חל אז ביום א' לס' כי תשא ולכן נסענו ביום ועש"ק תצוה פ' וזכור ברכבת לקאסאן, תעודות זהות לא לקחנו כי לא הורגלנו בכך בימי הטשעכים, בדרך נפגשנו עם ר' מיכל גיימאן שנסע גם הוא, שאל אותנו אם לקחנו תעודות נאנח ואמר אי לנו מיד יבא המבקר ועשוי להורידכם מן הרכבת ואף להושיבכם במאסר, אנחנו הצטחקנו ולא שמנו לב לדבריו, עוד אנחנו מדברים והמבקר הופיע הכרנו אותו גוי מעירו העלמעץ שכנו של ר' שמואל יודא שאלאמאן דודו של ר' דוד פ"ב, לבטח הכיר אותי אך התנכר אלינו וביקש להציג תעודות, בשמעו שאין בדינו אמר היתכן כזאת, אם כן בתחנה הקרובה טשאפ תרדו עמי מן הרכבת, לא הועילו תחנונינו, אמרתי לו האינך מכירני, השיב ברשעות לא מעולם לא ראיתך, שם אתנו היה עוד יהודי מהעלמעץ קרא לרשע בשמו ואמר האינך מכירו הלא הוא פלוני בן פלוני מעירנו, הלה עמד ברשעו אחת דיבר תרדו בטשאפ, ואכן אמר ועשה בהגיע הרכבת לתחנה בעוד הרכבת חונה לשעה קלה הוביל אותנו לתחנת המשטרה במקום, חברי צבי יעקב אזר עוז תפס בבגדו של המבקר וצעק עליו התניח לנו או לא אתה מכיר אותנו ולחנם אתה מציק לנו זו הרכבת האחרונה ועלינו להגיע לפני שבת לקאסאן ועודו רגע קט תזוז הרכבת ואז מרה תהיה אחריתך, בתוך כך נשמעה צפירת הרכבת הוא עזב אותנו באמרו הפעם אני מוותר לכם, קפצנו ועלינו בעוד הרשע ממטיר עלינו קללות ובאנו לשלום לקאסאן בעוד מועד, בטוחים היינו שרק בזכותו של רבינו ניצלנו מיד.

סיפר ר' יוסף ראזענטהאל ע"ה, גיסו ר' יעקב בערקאוויטש ז"ל הי"ד שהיה משמש בקודש אצל רבינו, אחר נישואיו ניהל את החנות של חותנו ר' משה צבי ראזענטהאל ע"ה ביישוב באטראדי. פעם נכנס ערל אחד לחנותו ומכר לו עלי טאבאק גנובים שנאסר עפ"י החוק לסחור בהם כי היה זה ביד מונופול ממשלתי, בעודו מניחם על מאזניים נכנסו בלשים, הוא מיהר והשליכם מתחת השולחן, אך הם חקרו מה הנחת שם ותפסוהו, ולפלא שלא אסרוהו אלא נתנו בידו בידו הזמנה למשפט, תאריך המשפט היה ביום פורים, באותו זמן היה המשמש בקודש אחיו פישל ע"ה, והנה ביום פורים אחר קריאת המגילה שאלו רבינו מתי הוא המשפט של אחיך, השיב כעת ממש, שאל רבינו האם ידע יעקב שהסחורה גנובה, השיב לא לא ידע, נענה רבינו זאלן זיי וויטער נישט וויסען, ימישיכו גם הלאה לא לדעת, סוף דבר היה שיעקב יצא זכאי השופט קיבל את דבריו שלא ידע ושילחו לחפשי.

סיפר מוה"ר דוב בערל קאהן מדעברעצין, כיכוד שההונגרים בימי מלחמת העולם השנייה שהחזיקו במעשי ותעויות הגרמנים ימ"ש ורדפו את היהודים והרעו להם בכל מיני גזירות קשות ורעות, והראשון היה שנטלו מהם פרנסתם והוכרחו להתפרנס בפרנסות רוח, ואביו הלך בכפרים לקנות אוזות מבני הכפרים גוים, ושחטם אצל השוחט ומכר את בשרם וכו' ומה היה פרנסתו.

החוק היה שלכל דבר היתה הממשלה קובעת את השער אבל השער שלהם היה זול ביותר והמוכרים תבעו סכום גדול יותר, והוא היה מוכרח לשלם, והיה החוק אם תפסו לאחד מהיך השער היה נענש בעונש חמור עונש מאסר, וככה היו מענישים את המוכר ואת הלוקח, שזה לא היה רשאי למכור וזה לא היה רשאי ליקח ביוקר מן השער, ובחורף תש"ד תפסו את הגוים שמכרו ביוקר מן השער וממילא נתגלה למי מכרו, והביאו את הדבר למשפט, והם תבעו במשפט גם את אביו של ר' בערל, והי' להם לעמוד למשפט אחר פורים, ובדרך כלל היו מחמירים מאד ליהודים במעשים כעין אלו.

ר' בערל שהיה תלמידו של רבינו זצ"ל בא על פורים אל רבינו, וכנודע הדרך היה שאצל השלחן ביום פורים הגישו פתקאות לרבינו, אבל אז היה המצב קשה ורבינו היה שרוי בדבקות ולא יכול להגיש אז פתקא רק אחר הסעודה, וסיפר כל הענין לרבינו ובקש שרבינו יתן ברכתו שיצא לחפשי, השיב רבינו ער האט דען א אנדערע בריירה? אמר בערל אודאי נישט, אמר בינו לבין עצמו אם כן אין לו ברירה אחרת רק שיצא לחפשי.

אחר כך בסעודת ליל שושן פורים הזכירו עוד הפעם ורבינו חזר על דבריו ער האט דען א אנדערע בריירה, אחר פורים היה המשפט והשופט החרץ משפטו על כל התשעה גוים שמכרו לאביו האווזים משפט קשה ואת אביו האט ער בעפרייט אינגאנצן, ותהום כל העיר אף הגוים של העיר, וגם בכתב עת שיצא שם בדעברעצין כתבו מזה שהיהודי יצא לחפשי בלי שום עונש.

ור' בערל מוסיף שדברי רבינו הועילו של הממשחה אביו וכל בניהם ניצולו מיד הרשעים באופן ניסי זה בכה זה בכה.

ועוד סיפר ר' בערל שאף שלא ידעו עוד אז שהגרמנים נכנסו לפעסט והמדינה, אבל הפורים אז בקאסאן היה בדכאון רוח מאד, ורבינו בשלחנו הטהור ביום הפורים בכה הרבה על המצב הנורא של היהודים ועוררו רחמים ותחנונים והיה משונה הפורים אז מכל ימי הפורים שלפניו, אמנם אחר ברכת המזון, נהפך רבינו לאיש אחר והיה בטחמה ובדיחא דעתיה, ועמד רבינו לפני העמוד שלו ועישן סיגריה והבחורים עמדו מסביב לו וחלק לכל אחד ציגארעט, והבחורים בקשו ממנו שחלק להם עוד אחד לכל אחד שיטמינו אותו לשעה אחרת, ורבינו נתן להם עוד הפעם בסבר פנים יפות וצהלה בפניו, והרבה הטמינו אותו לשמירה.